

## Lagutskottets yttrande

1978/79:2 y

över propositionen 1978/79:44 med förslag till en ny jordbruksbokföringslag, m. m. jämte motioner

### *Till skatteutskottet*

Skatteutskottet har berett lagutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen 1978/79:44 med förslag till en ny jordbruksbokföringslag, m. m. jämte motioner. Med anledning av propositionen har väckts tre motioner, nämligen 1978/79:54 av Johan Olsson m. fl. (c), 1978/79:65 av Rune Torwald (c) och 1978/79:160 av Erik Wärnberg m. fl. (s).

I propositionen läggs fram förslag till en ny jordbruksbokföringslag. Lagen är avsedd för enskild person som driver jordbruk eller skogsbruk, dvs. samma kategorier näringsidkare som omfattas av den nu gällande jordbruksbokföringslagen. Redovisningen enligt jordbruksbokföringslagen är avsedd att tjäna som underlag för taxeringen. Detta har påverkat utformningen av åtskilliga bestämmelser. I övrigt är regelsystemet i huvudsak uppbyggt enligt samma mönster som i den nya bokföringslagen. Det innebär att lagen ger utförliga bestämmelser om både löpande bokföring och årsbokslut. Bestämmelserna om årsbokslut behöver dock inte tillämpas om den årliga bruttoomsättningssumman normalt understiger 20 basbelopp.

Vidare framläggs förslag till vissa ändringar i bokföringslagen. Bl. a. föreslås att den nuvarande regeln om undantag från skyldigheten att upprätta årsbokslut ersätts med en bestämmelse motsvarande den ovannämnda undantagsregeln i förslaget till jordbruksbokföringslag.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1980.

I propositionen föreslås också vissa lagändringar på det skatterättsliga området.

I det följande behandlar utskottet förslagen till jordbruksbokföringslag och till ändringar i bokföringslagen jämte de med anledning av propositionen väckta motionsyrkandena med undantag för yrkandet 3 i motionen 54 och yrkandet 2 i motionen 160. Motionen 54 såvitt avser yrkandet 3 har av skatteutskottet överlämnats till lagutskottet och kommer att behandlas i annat sammanhang.

Den 1 januari 1977 trädde en ny bokföringslag i kraft som ersatte tidigare gällande lag från 1929. Den nya lagen skall i princip tillämpas av alla näringsidkare. Enligt ett uttryckligt stadgande undantas emellertid bl. a. enskild person som driver jordbruk eller skogsbruk från bokföringslagens tillämpningsområde. Sådan näringsidkare omfattas i stället av jordbruksbokföringslagen från 1951 som i stor utsträckning bygger på vad som gällde enligt 1929 års bokföringslag.

Till skillnad från den redovisningsskyldighet som följer av den allmänna bokföringslagen medför redovisningsskyldighet enligt jordbruksbokföringslagen inte några civilrättsliga verkningar. De strängare krav i olika hänseenden för bokföringsskyldiga, varom finns bestämmelser i bl. a. köplagen, kommissionslagen och konkurslagen, gäller således inte jordbruksbokföringsskyldiga. En annan skillnad mellan de båda bokföringslagarna är att jordbruksbokföringslagen i första hand skall tillgodose taxeringsmässiga behov, medan bokföringslagens bestämmelser utformats med hänsyn också till bl. a. de anställdas och fordringsägarnas intresse.

I likhet med departementschefen anser utskottet att den nuvarande jordbruksbokföringslagen är föråldrad. Behov finns därför av ett modernare system för redovisningsskyldigheten inom jord- och skogsbruksnäringarna. Utskottet delar vidare uppfattningen att ett sådant system i första hand bör tillgodose de krav som kan uppställas från taxeringssynpunkt. Såsom för närvarande gäller bör redovisningsskyldighet för jord- och skogsbruk inte medföra civilrättsliga verkningar.

En modernisering av jordbruksbokföringen kan komma till stånd antingen genom att jordbrukarna förs in under bokföringslagens regelsystem eller genom att, såsom föreslagits i propositionen, deras redovisningsskyldighet regleras i särskild lag. Under remissbehandlingen av det till grund för propositionen liggande utredningsförslaget har åsikterna om vilken teknik som bör användas gått starkt isär. Skäl kan anföras för båda lösningarna. Enligt utskottets mening får emellertid de i propositionen (s. 32) åberopade omständigheterna för ett bibehållande av en särskild jordbruksbokföringslag anses väga tyngst. Med hänsyn härtill godtar utskottet att bestämmelserna tas upp i en särskild författning.

I likhet med bokföringslagen innehåller förslaget till jordbruksbokföringslag regler om både löpande bokföring och årsbokslut. Från skyldigheten att upprätta årsbokslut undantas enligt bokföringslagen enskild näringsidkare som driver sin verksamhet utan biträde av flera än två årsanställda personer och i vars rörelse den årliga bruttoomsättningssumman understiger 200 000 kr. (1 § sista stycket). I propositionen föreslås att reglerna om årsbokslut i jordbruksbokföringslagen inte skall behöva tillämpas av näringsidkare i vars verksamhet den årliga bruttoomsättningssumman normalt understiger ett gränobelopp som motsvarar 20 gånger basbeloppet för den sista månaden av räkenskapsåret. Vidare föreslås att undantagsregeln i 1 § sista stycket bokföringslagen ersätts med en motsvarande bestämmelse.

I motionen 54 yrkas att gränsen för befrielse från skyldigheten att upprätta årsbokslut för jordbrukare sätts vid 25 basbelopp (yrkandet 1) och att bokföringslagen ändras så att samma gränobelopp kommer att gälla vid tillämpningen av reglerna om årsbokslut som enligt jordbruksbokföringslagen (yrkandet 2). Till stöd för yrkandena framhåller motionärerna att det finns starka skäl som talar för att man inte i onödan försvårar för jordbrukarna när det gäller de ekonomiska rutinerna. Motionärerna förordar att gränsen

sätts till 25 basbelopp i enlighet med vad som föreslagits i LRF:s remissyttrande. Genom en sådan avgränsning skulle flertalet familjejordbruk slippa att upprätta årsbokslut och även i fortsättningen kunna i huvudsak klara sin bokföring själva.

En motsatt ståndpunkt hävdas i motionen 160. Motionärerna anser att den i propositionen föreslagna undantagsregeln är för långtgående och yrkar (yrkandet 1) att gränobeloppet i jordbruksbokföringslagen bestäms till 10 basbelopp.

Utskottet vill erinra om att den nuvarande undantagsregeln i bokföringslagen tillkom vid riksdagsbehandlingen av propositionen 1975:104 med förslag till ny bokföringslag m. m. och saknade motsvarighet i propositionen. Med anledning av propositionen hade väckts flera motioner som syftade till att enskilda näringsidkare, som drev mindre rörelser, helt skulle undantas från bokföringsskyldighet, bl. a. en motion vari föreslogs att gränsen för bokföringsskyldighet skulle dras vid företag med högst två helårsanställda och med en omslutning på högst 20 gånger basbeloppet. I sitt av riksdagen godkända betänkande med anledning av propositionen (LU 1975/76:15) fann sig lagutskottet inte kunna förorda några generella undantag från bokföringsskyldigheten. Utskottet ansåg det däremot befogat att beträffande småföretagarna tillstyrka vissa lättnader när det gällde reglerna om den löpande bokföringen och årsbokslut. Beträffande skyldigheten att upprätta årsbokslut ansåg utskottet att en undantagslös regel skulle komma att innebära en väsentligt ökad börda för småföretagen. De skulle också i stor utsträckning komma att bli tvungna att anlita hjälp av bokföringsbyråer för att kunna upprätta årsbokslut. Enligt utskottet skulle detta komma att medföra en kostnadsökning för de mindre näringsidkarna. Dessutom ansåg utskottet att det inte torde finnas lämpliga bokföringsbyråer i erforderlig utsträckning. Utskottet föreslog därför att från reglerna om årsbokslut borde undantas enskilda näringsidkare som drev sin verksamhet utan biträde av flera än två årsanställda personer och i vars rörelse bruttoomsättningssumman understeg 200 000 kr.

Frågan om undantagsregelns tillämpningsområde blev åter föremål för överväganden i samband med att riksdagen hösten 1976 förelades förslag till vissa smärre ändringar i bokföringslagen (prop. 1976/77:18, LU 1976/77:12). Under remissbehandlingen av de förslag som låg till grund för propositionen hade förordats att omsättningsgränsen i undantagsregeln skulle anknytas till basbeloppet. Med anledning härav framhöll departementschefen i propositionen att regeln införts sedan riksdagen ingående hade prövat frågan om hur man skulle tillgodose de mindre företagens önskemål om lättnader i bokföringsskyldigheten. Departementschefen var emellertid beredd att, om de praktiska erfarenheterna av lagens tillämpning så motiverade, återkomma med förslag om en modifiering av undantagsregeln.

Vid 1977/78 års riksmöte väcktes en motion vari yrkades att gränsen för undantagsregelns tillämpningsområde skulle bestämmas till 20 gånger

basbeloppet. I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1977/78:16 ansåg lagutskottet – på grund av närmare redovisade skäl – att ett slutligt ställningstagande till den fråga som tagits upp i motionen borde anstå. Med hänsyn till vad som uttalats i propositionen 1976/77:18 utgick utskottet från att regeringen med uppmärksamhet följde utvecklingen på området och tog de initiativ som erfarenheterna kunde föranleda. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen var inte påkallad.

De skäl som vid riksdagsbehandlingen av bokföringslagen våren 1976 återopades för att de mindre näringsidkarna bör vara befriade från skyldigheten att upprätta årsbokslut är enligt utskottets mening alltför bärkraftiga. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning att även i jordbruksbokföringslagen bör tas in en undantagsregel. I likhet med vad som gäller enligt bokföringslagen bör undantagsregeln anknyta till bruttoomsättningen i rörelsen.

Vad härefter gäller frågan om vid vilket gränsvärde befrielse från skyldighet att upprätta årsbokslut skall inträda enligt såväl bokföringslagen som jordbruksbokföringslagen vill utskottet erinra om att sedan bokföringslagen antogs av riksdagen i mars 1976 har penningvärdet fallit i inte obetydlig utsträckning. Basbeloppet för mars 1976 uppgick sålunda till 9 700 kr. och utgör för januari 1979 13 100 kr. Åtskilliga näringsidkare vilka tidigare legat under 200 000-kronorsgränsen har otvivelaktigt enbart på grund av penningvärdets fall fått en ökning av omsättningen till 200 000 kr. eller mer och därigenom orsakats en mer omfattande redovisningsskyldighet. Enligt utskottets mening visar utvecklingen att en anknytning av gränsvärdet till basbeloppet är motiverad. Den föreslagna gränsen, 20 gånger basbeloppet, finner utskottet väl avvägd. Utskottet har ingen erinran mot att anknytningen av undantagsregeln i bokföringslagen till antalet årsanställda slopas.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet således propositionen i nu aktuell del och avstyrker bifall till motionen 160 (yrkandet 1) samt motionen 54 (yrkandena 1 och 2).

Ovan behandlade spörsmål har nära anknytning till den fråga som tagits upp i motionen 65. Som inledningsvis berörts skall enligt propositionen ändringarna i bokföringslagen träda i kraft den 1 januari 1980. I motionen framhålls att förslaget till ikraftträdandetidpunkt medför att de nya bestämmelserna ej kan utnyttjas vid 1980 års taxering av de företagare som har kalenderåret som bokföringsår. Enligt motionären kommer därigenom förhållandevis många företagare att bli tvingade att upprätta årsbokslut för inkomståret 1979, medan de på grund av lagändringen befrias från kravet på årsbokslut för efterföljande år. I motionen yrkas att de i propositionen föreslagna reglerna skall tillämpas fr. o. m. 1980 års taxering för näringsidkare med kalenderår som bokföringsår.

Som motionären framhåller uppstår en tröskeleffekt för åtskilliga näringsidkare genom att de nya reglerna i bokföringslagen får tillämpas först för

inkomståret 1980. Skäl talar för att en sådan effekt bör undvikas. Enligt utskottets mening bör därför den nya regeln om gränsvärdet för bruttoomsättningen få tillämpas redan 1979 av de bokföringsskyldiga som har kalenderåret som räkenskapsår. För denna grupp bokföringsskyldiga är det vidare motiverat att slopa den nuvarande anknytningen till antalet årsanställda. Däremot anser utskottet att övervägande skäl talar för att den nya bestämmelsen om att rent tillfälliga bruttoomsättningsökningar inte skall medföra skyldighet att upprätta årsbokslut skall tillämpas först 1980. Genom den förordade ordningen får även näringsidkare vars bruttoomsättning för verksamhetsåret 1979 ligger mellan 200 000 kr. och 20 gånger basbeloppet befrielse från skyldighet att upprätta årsbokslut. Utskottet föreslår således att riksdagen med anledning av motionen 65 antar följande övergångsbestämelse till lagen om ändring i bokföringslagen: Bestämmelserna i 11 och 13–21 §§ behöver ej tillämpas år 1979 av näringsidkare i vars verksamhet kalenderåret är räkenskapsår och bruttoomsättningssumman för räkenskapsåret 1979 understiger ett gränobelopp som motsvarar 20 gånger det enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av räkenskapsåret.

Utöver det anförda föranleder propositionen och motionerna inte några uttalanden från lagutskottet sida.

Stockholm den 13 februari 1979

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

*Närvarande:* Ivan Svanström (c)\*, Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Arne Andersson i Gamleby (s), Sonja Fredgardh (c), Åke Gillström (s)\*, Bo Siegbahn (m), Ingemar Konradsson (s), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Anne-Marie Gustafsson (c), Margot Håkansson (fp)\* och Olle Aulin (m).

\* Ej närvarande vid yttrandets justering.

### Avvikande mening

av Lennart Andersson, Stig Olsson, Elvy Nilsson, Arne Andersson i Gamleby, Åke Gillström, Ingemar Konradsson och Owe Andréasson (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 3 med orden "Utskottet vill" och slutar på s. 4 med orden "och 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att den nuvarande undantagsregeln tillkom vid riksdagsbehandlingen av propositionen 1975:104 med förslag till ny bokföringslag och saknade motsvarighet i propositionen. Mot lagutskottets ställningstagande i denna fråga (se LU 1975/76:15) reserverade sig de socialdemokratiska ledamöterna som ansåg att ingen grupp av de bokföringsskyldiga borde undantas från tillämpningen av bestämmelserna om årsbokslut. Utskottsminoriteten pekade bl. a. på att undantagsregeln inte skulle medföra några egentliga lättnader för småföretagarna samt framhöll den stora betydelse en tillförlitlig resultatredovisning har från skattesynpunkt.

De skäl som anfördes i reservationen till lagutskottets betänkande angående bokföringslagen gör sig enligt utskottets mening fortfarande gällande. Med hänsyn till att enligt bokföringslagen småföretagarna befriats från skyldigheten att upprätta årsbokslut vill utskottet emellertid inte motsätta sig att en undantagsregel också förs in i jordbruksbokföringslagen.

Vad gäller den närmare utformningen av förslagen till undantagsregel i jordbruksbokföringslagen och till ändring i bokföringslagen konstaterar utskottet att propositionen i tre olika avseenden skiljer sig från vad som f. n. gäller. För det första slopas kravet att näringsidkaren inte får ha mer än två årsanställda. För det andra föreslås att skyldighet att upprätta årsbokslut endast skall inträda när en bruttoomsättningsökning inte är av tillfällig natur. Slutligen utvidgas tillämpningsområdet också på det sättet att gränsen för bruttoomsättningen höjs från 200 000 kr. till 20 basbelopp, dvs. 262 000 kr. med basbeloppet för januari 1979.

Utskottet har ingen erinran mot att tillfälliga bruttoomsättningsökningar inte skall behöva medföra skyldighet att upprätta årsbokslut eller mot att anknytningen till antalet anställda slopas. Utskottet vill dock i anslutning här till understryka att den nya regeln självfallet måste tillämpas restriktivt och att det endast vid enstaka rent tillfälliga inkomstökningar kan bli fråga om att efterge kravet på årsbokslut. Att jämföra den nu berörda liberaliseringen också medge att värdegränsen för bruttoomsättningen höjs skulle, som framhålls i motionen 160, innebära att undantagsregeln ges ett alltför vidsträckt tillämpningsområde. Utskottet delar därför den i motionen 160 framförda uppfattningen att rätten till befrielse från skyldighet att upprätta årsbokslut bör förbehållas näringsidkare vars bruttoomsättning understiger

10 basbelopp. Utskottet tillstyrker således bifall till motionen 160 (yrkandet 1). En motsvarande ändring bör ske i förslaget till ändring av bokföringslagen. Ställningstagandet innebär att utskottet avstyrker bifall till motionen 54 (yrkandena 1 och 2).

*dels* att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med orden "Som motionären" och slutar på s. 5 med orden "av räkenskapsåret" bort ha följande lydelse:

Som motionären framhåller innebär propositionens förslag onekligen att en viss tröskeleffekt kommer att inträda. Utskottet vill emellertid framhålla att även ett tidigareläggande av ikraftträdandetidpunkten i enlighet med motionärens förslag kommer att medföra tröskeleffekter, nämligen för dem som inte har kalenderåret som räkenskapsår. Rättviseskäl talar för att några särskilda förmåner inte bör ges till dem vars räkenskapsår avslutas vid kalenderårsskiftet. Inte heller i övrigt finns det några omständigheter som talar för den av motionären förordade ordningen. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 65.

